

fred og frihet

Tidsskrift for Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) årgang 76. Nr. 1/ 2015

1915

100 år

2015

Fred og frihet

Utgis av Internasjonal
kvinneliga for fred og frihet
Storgaten 11
0155 Oslo, Norge
tlf: 93089644
ikff@ikff.no
org.nr.: 983 794 815
konto: 0531.50.27057

Redaksjon dette nummer

Mari Holmboe Ruge,
Eva Fidjestøl

Design/ layout

Siri Marki
Alle bilder er publisert
i henhold til lov om
opphavsrett.

Alle bilder er publisert
i henhold til lov om
opphavsrett.

Fred og frihet er også å
finne på våre nettsider
www.ikff.no

Forsiden: Bildet er laget av
Lise Skjåk Bræk til IKFFs
70-årsjubileum i 1985,
oppdatert 2015.

Baksiden: Diktet er et
utdrag av Gerd Grønvold
Saues prolog til festmøtet
for jubileet.

Innhold

Dialogsporet må ikke gro igjen!	3
Sigrid Larsen- Absolutt pasifist	4
Høsten 1944 – frigjøring og katastrofe	6
IKFFs arbeid med internasjonale prosjekter	7
Har FNs politikk for fred og sikkerhet blitt mer kvinnevennlig?	9
Riving av Haldenreaktoren	11
Militarisering av FNs sikkerhetsrådsresolusjon 1325	12
Nytt fra avdelingene	13
Lise Meitner	15
Nordisk IKFF - samarbeid	16
Nordisk WILPF/IKFF møte 30.1-1.2.2015	17
Nytt fra Hardangerakademiet, IKFF og Nobelinstituttet	18
Brev	20
To bøker om Ukraina, Maktens kvinner	21
Nedlatende kvinnesyn	22
Jeg er Malala	23
Dronekrig: Prisbelønt norsk dokumentar om droner	24
Internasjonale nyheter	25
Nytt om Haag	26

Presidiet ved
Haag-kongressen
1915. Norges
delegat Louise
Keilhau helt til
høyre

Presidiet ved Haag-kongressen 1915. Norges delegat Louise Keilhau helt til høyre For rettfærdig og varig fred er rapporten fra den norske delegasjonen til Haag-kongressen. Den er trykt opp igjen i samband med jubileet. Kongressens konklusjoner og uttalelser er gjengitt. Rapporten har også et avsnitt om starten av den norske «Kvindernes komité for varig fred». Den ble senere det første styre for den norske gruppen av IKFF. Rapporten kan bestilles fra IKFFs kontor. Pris 50 kr.

Internasjonal kvinneliga for fred og frihet (IKFF) er den norske seksjonen av Women's International League for Peace and Freedom (WILPF). IKFF er en organisasjon som er politisk og religiøst uavhengig. Arbeidet i den norske seksjonen bygger på det programmet og de retningslinjer som blir vedtatt på organisasjonens kongresser hvert tredje år og av det internasjonale styret. Vi fremmer strukturelle forandringer av samfunnet med sosiale, økonomiske og politiske rettigheter for alle.

Vi arbeider for nedrustning, ikkevold og fredskultur.

Women's International League for Peace and Freedom
1. Rue de Varembe
Case Postale 28, 1211 Geneva 20, Switzerland
TLF: +41 22 919 7080
inforequest@wilpf.ch
www.wilpfinternational.org

Kirsten Margrethe Kvam Tingstad

Dialogsporet må ikke gro igjen!

Vi lever i urolige tider, og avisenes krigsretoriske overskrifter preger igjen avisoverskrifter, også i vår del av verden. NATOs generalsekretær Jens Stoltenberg sa i Berlin 14. januar, med referanse til Russland- Ukraina – konflikten, at militære muskler fremmer diplomatisk dialog, og at det ikke eksisterer noen motsigelse mellom dialog og opprustning. Hvor har han det fra?

Militære muskler dreier seg om å demonstrere egen makt over den andre, i dialog ser vi etter den andres styrke. Dialogen krever gjensidig tillit, en tillit som nå ikke er til stede mellom Europa og Russland, og som slett ikke gjenvinnes med at NATO viser muskler.

Mikhail Gorbatsjov, Sovjetunionens tidligere president, sa i desember at nettopp i en situasjon hvor tilliten er brutt må vi fornye vår evne til å lytte og samarbeide i dialog for å unngå en ny kald krig.

Slutten på den kalde krigen skulle være starten på veien mot en tryggere verden, men det er blitt betydelig kaldere siden London-erklæringen i 1990, som målbar dialog og nedrustning. Ukraina-krisen er en tydeliggjøring av en langvarig dissonans mellom Russland og Vesten i synet på hva som vil stabilisere landenes forhold til hverandre. Grunnlaget for dialog er en holdning hvor man sier «Jeg kan ta feil, og du kan ha rett, gjennom å møtes kan vi kanskje komme nærmere sannheten». Ingenting

dreper dialog mer effektivt enn dyrking av prinsipper, fastholdte motsetningsforhold og låste perspektiv. Mangel på dialog for å bygge forståelse gjelder ikke bare ovennevnte krise. Det synes tydelig at Vestens sikkerhetsarkitektur må tas opp til vurdering. I debatter og intervjuer med Vestens toppolitikere blir begrep som ikkevoldelig konfliktløsning og fredsbygging nærmest framstilt som mulige verktøy i et framtidig Utopia når våpnene har rådet grunnen.

Vår kultur har røtter i en militaristisk tankegang. Troen på en veldisponert militær strategi som grunnlag for fred blir aldri ordentlig utfordret, og vi godtar for lett krigens høye pris. Det er på tide at vi tar innover oss at kostnadene ved krig på alle måter hindrer utvikling, som er den viktigste investeringen den rike delen av verden kan gjøre for å fremme sikkerhet.

Stoltenberg vil satse på to spor samtidig, sterkt forsvar og dialog. Det er imidlertid bare den militære satsningen som har et definert budsjett. NATOs medlemmer skal bruke 2 % av brutto nasjonalprodukt på det militære. Like mye må settes av til investering i fred, ellers gror alle dialogspor igjen. Norge mangler en tydelig fredspolitik med eget budsjett, og vi inviterer våre myndigheter til en dialog om nettopp det.

Sigrid Larsen - Absolutt pasifist

Av Elisabeth Lønnå

Første verdenskrig sluttet med våpenhvile 11. november 1918. Våren etter reiste min farmor, den da 32 år gamle Sigrid Larsen, sammen med sin mann gjennom et utsultet Tyskland, i det hun kalte "restene av jernbanevogner". De kom fram til de krigsherjede områdene i Nord-Frankrike. Hun beskrev landskapet slik: "Mil efter mil som en ørken, sand og rester av stein og sement, ikke et hus, ikke et tre, ikke et grønt strå, bare forvridd jernskrap."

I Reims gikk hun inn i katedralen. Den var gjennomhullet, så en kunne se himmelen gjennom taket. På torget rett utenfor sto statuen av Jeanne D'Arc, "patriotismens symbol". Sigrid kommenterte: "Hun hadde klart seg ganske bra, sto bare litt på skjeve."

Noen år senere varslet truende tider om nye slagmarker og friske graver. Sigrid kunne ikke glemme. Inntrykkene fra de herjede landene i Europa, og særlig fra slagmarkene i Verdun, hadde prentet seg inn i henne, så hun ikke kunne stille seg likegyldig.

Sigrid Larsen var radikal, utholdende og selvstendig, leste bredt og var godt orientert innenfor historie og politikk. Hun inntok aldri et standpunkt fordi det var vanlig eller populært, men la sin egen analyse til grunn. I noen tilfeller kom meningene hennes på tvers av holdninger både i egen familie, blant venner og i befolkningen ellers. Det var selvfølgelig en belastning.

Men hun var seig og utholdende, og dessuten vant til å skille seg ut.

Hun ble født i 1887 som nummer fem i en søskenflokk på ni, og hadde en ganske spesiell barndom. Faren, Carl Albert Andersen, var kjøpmann på Elverum, men gikk konkurs, og etter to tvangsauksjoner måtte familien flytte til et forfallent gårdsbruk nord for Elverum. Mens Andersen solgte forsikring for Gjensidige, drev moren Gjertrud gården sammen de av sine barn som var store nok til å gjøre nytte for seg. Den eldste av søsknene het Marie, og ble senere gift med Knut Hamsun. Hun har skrevet om denne oppveksten i boka Regnbuen.

Da Sigrid var åtte år gammel, flyttet hele familien til Kristiania. Andersen ville slå seg fram som eiendomsmekler, men lyktes dårlig. Familien hadde elendig økonomi. Likevel bestemte han at barna skulle ha utdanning, også jentene. Marie og Sigrid ble plukket ut til å begynne på Ragna Nielsens skole for å ta middelskolen og senere artium.

Sigrid fant seg ikke til rette i klassen. Hun følte seg hele tiden annerledes: "Vårt hjem var anderledes, våre interesser anderledes." Selvstendige standpunkter hadde hun allerede i skoletiden. Hun kom fra et gudfryktig hjem, men var "komplett hedning" fra meget tidlig i livet. Nasjonalismen hadde hun heller ingen tro på, og hun var en av meget få nordmenn som var mot unionsoppløsningen. I 1905 tok hun artium, 17 år gammel. Hun satt og skrev eksamensstil den 7. juni, da Stortinget erklærte at unionen var oppløst. Sigrid fikk beste karakter i alle fag – bortsett fra i norsk. Der hadde hun fått oppgaven "Hva har den opvoksende slekt å takke sitt fedreland for?" Hun klarte ikke å opparbeide den påkrevde patriotisme, og stilen fikk den middelmådige karakteren Tilfredsstillende.

Etter artium tok hun seg arbeid som guvernante, først i Valdres, så i Lærdal. Hun lyktes både sosialt og som lærer, og opplevde ett og et halvt "utviklingsår av de sjeldne." «Da hun reiste hjem igjen, traff hun Anders Larsen, som hun hadde kjent siden gymnastiden. De to byttet ringer, og i mai 1908 giftet de seg. Mellom 1909 og 1916 kom tre barn, en sønn og to døtre.

I 1932 var Sigrid Larsen 45 år gammel. Barna var nå selvhjulpne, og hun hadde tid og krefter til å gjøre en innsats for det hun virkelig brant for: fredssaken. Hun begynte med å skrive en artikkel, som hun fikk inn i Aftenposten: «Hvordan sikre freden». Med den i hånden oppsøkte hun Martha Larsen Jahn, leder i den norske gruppen av Internasjonal Kvinneliga for Fred og Frihet, og meldte seg inn.

Sigrid Larsen var i noen år blant de mest aktive medlemmene. Hun utarbeidet materiell til studieringer, holdt foredrag, var "rådgivende medlem til internasjonale møter", og var med på flere kongresser i utlandet, blant annet den store kongressen i Brussel i 1936. I en periode var hun leder i Oslo-avdelingen, og derfor også automatisk med i IKFFs Landsstyre.

Den politiske situasjonen ble stadig vanskeligere. Internasjonalt holdt Ligaen på å bli revet i stykker av interne debatter. I Norge arbeidet styret iherdig mot opprustning, og sto for en klar anti-militaristisk linje. Men ikke alle sluttet seg til dette. I 1938 vedtok de nordiske gruppene, også den norske, å stille medlemmene fritt når det gjaldt å delta i Sivilforsvaret, og senere også i Kvinners frivillige beredskap. For Sigrid Larsen var dette uakseptabelt. I IKFFs lover het det at ligaen skulle arbeide for "den hele og alminnelige avrustning". Nå mente hun den sviktet sine prinsipper. I 1938 meldte

↑ Atommarsj i Oslo – Sigrid Larsen går i svart drakt og svart alpelue, rett bak trommeslageren.

hun seg derfor inn i Folkereisning mot krig (5), en norsk avdeling av War Resisters International. Dette var en organisasjon for absolutte krigsmotstandere. Her fant hun den konsekvente pasifismen hun ønsket å slutte seg til. Likevel beholdt hun medlemskapet i IKFF, og deltok også i møter der.

Da krigen brøt ut 3. september 1939, innkalte IKFF til møte for å drøfte situasjonen. Sigrid Larsen holdt et forberedt innlegg. Hensikten med innlegget var å forklare bakgrunnen for konfliktene med saklig nøytralitet. Men dette falt ikke i god jord hos møtedeltakerne, og i etterkant kommenterte hun: "Alt som het nøytral tankegang var forsvunnet her hos oss, vi hadde tatt parti..." Gjennom hele krigen mente Sigrid Larsen at Norge ikke skulle ha gått til militær motstand. Hun kunne heller ikke dele hatet mot tyskere og Tyskland. Denne

holdningen var det så å si umulig å gi uttrykk for. "Jeg hadde ingen annen utvei enn å tie og tie," skrev hun i sine erindringer.

Kanskje kunne hun ha funnet samtalepartnere blant pasifistene. Men IKFF ble utsatt for razzia av Gestapo og forbudt allerede høsten 1940. Folkereisning mot krig ble brakt til taushet da Olaf Kullmann ble arrestert i 1941 og senere sendt til Sachsenhausen.

Da freden kom (Sigrid Larsen skrev "frigjøringen" i gåsetegn), trengte hun ikke tie lenger. I juni 1945 skrev hun artikkelen "Skal vi ta hevn", som ble tatt inn i Dagbladet. Her oppfordret hun til å vise høysinn mot fienden. Selv førte hun en slik

holdning ut i livet. Hun forsøkte å hjelpe og støtte nødstedte NS-folk, blant dem søsteren Marie. Sigrid var den eneste av de åtte gjenlevende søsken som besøkte Marie i fengselet.

Virksomheten i IKFF kom i gang igjen høsten 1945, med stor oppslutning om møter, studieringer og foredrag. Ligaen gikk blant annet mot dødsstraff i landssvikoppgjøret, og ledet an i protesten mot norsk medlemskap i NATO. Dette var kontroversielle temaer. Kampen mot NATO-medlemskap vekket en voldsom strid, og førte til en utstrakt politisk mistenkeliggjøring. IKFF mistet nesten halvparten av medlemmene. Men for Sigrid Larsen var dette et standpunkt hun kunne slutte seg fullt og helt til. I årene som kom holdt hun foredrag om Marshallplanen, NATO og nordisk nøytralitet i IKFFs avdelinger og i andre foreninger som var interessert, utarbeidet materiell til studieringer og skrev fyldige, utenrikspolitiske artikler i dagspressen.

Likevel var det nok i Folkereisning mot Krig hun var mest opptatt av. Foreningen ble reorganisert i 1946.

Fra 1953 fikk den låne et lite kontor ved siden av den nyetablerte avisen Orientering. Her arbeidet Sigrid Larsen og Arna Sunde fast som frivillig kontorhjelpe i flere år. De tok seg av løpende forretninger, telefoner, besøk og ulike forefallende oppgaver. I ti år var hun også fast medredaktør i bladet Pacifisten, som ble utgitt i fellesskap av den danske foreningen Aldri mer Krig og den norske Folkereisning mot Krig – begge tilsluttet WRI.

Protest mot atomvåpen ble Sigrid Larsens siste innsatsområde for fred. I 1960-årene ble denne kampen for en tid en internasjonal massebevegelse. Den første store fredsmarsjen mot atomvåpen gikk av stabelen i 1961, med 10.000-15.000 deltakere i Oslo. Sigrid Larsen var med og gikk – både i de store påskemarsjene og i mindre, lokale protestmarsjer. Selv husker jeg henne langt foran i et slikt lokalt tog, som stille beveget seg forbi min videregående skole i Bærum, mens vi elever sto like stille og så på.

Fra 1960 og utover begynte det å tynnes i strømmen av artikler, foredrag og innlegg. Den antakelig siste lengre artikkelen hennes i Pacifisten kom i 1961. Den hadde overskriften "For oss er fred en lidenskap." Dette sitatet fra Indias statsminister Nehru kan med rette stå som motto over Sigrid Larsens liv.

Kilder/litteratur: F.M.K. Folkereisning mot krig. Ikkevold – radikalt fredsarbeid – kkevold – radikalt fredsarbeid – Militærnektning – Sivilmotstand. Hefte, 1970.

Sigrid Larsen: Erindringer. Trekk fra mitt liv. 9. november 1887-1967. Stensil, 1967

Sigrid Larsen: En pasifist ser seg tilbake. 1970. Stensil, 1970. (Finnes på Det Norske Nobelinstitutt)

Elisabeth Lønnå: Krigens vinder. Kvinner i fredsbevegelsen og historien om dem. Forelesning til doktorgraden, 2004. (Finnes på Det Norske Nobelinstitutt)

Mari Holmboe Ruge: «Fredsarbeid under krig». I: fred og frihet nr. 4/2014

Høsten 1944 – frigjøring og katastrofe

Randi Rønning Balsvik

Hva blir en varig del av den kollektive erindringen i landet vårt, er et spørsmål som stadig blir reist, oftest i forbindelse med at noen føler seg krenket over at visse hendelser er stemoderlig representert i det som framstår som Norges historie. Det kan vel sies å være underkommunisert at andre verdenskrig i Norge utspilte seg på en særlig dramatisk og ødeleggende måte i den nordligste periferi. Storverket Norge i krig har fått med seg det, men det siste 12 binds samleverket om Norges historie (Aschehoug) har ikke formidlet hvordan finnmarksbyene var utsatt for en vedvarende bombing gjennom hele krigen, ikke bare, som det står, i 1940 og 1944. Partisanenes etterretningsinnsats som kostet dem så dyrt og tvangsevakueringen av befolkningen i Nord-Troms og Finnmark får heller ikke plass.

I disse dagene arrangerer Finnmark fylkeskommune en russisk/norsk konferanse i Kirkenes for å markere et jubileum som er særdeles viktig, nå når Norge synes å havne i en ny vestlig isfront i relasjon til Russland etter de ulykkelige hendelsene i Krim og Ukraina.

I dag, 25. oktober, for 70 år siden, marsjerte soldater fra Sovjetunionen inn i Norge, nær Kirkenes, som en frigjøringshær. Øst-Finnmark ble befridd for det massive, over fire år lange nærværet av tysk okkupasjon. Tyske soldater fra Finland og Øst-Finnmark ble drevet vestover og sørover. Vi har grunn til å betenke århundrelange fredelige og fruktbare relasjoner med Russland /Sovjetunionen og at offensiven i oktober 1944 kostet over to tusen sovjetiske soldater livet på norsk jord. Den røde hær ble mottatt med glede, var hjelpsom mot folk og stanset sin framrykking ved Tana. Et viktig minne er at de sovjetiske styrkene

trakk seg ut før et år var omme. I 1943 var det 430 000 tyske soldater i landet, de fleste i Nord-Norge. Delvis hadde dette sammenheng med krigføringen mot Sovjetunionen. Til tross for ikke-angrepspakten mellom Hitler og Stalin, gikk den tyske hærmakten sommeren 1941 til angrep uten varsel praktisk talt langs hele den 2500 km lange vestlige grensen av Sovjetunionen, det som ble kalt Østfronten. Den delen av fronten som betydde alt for hvordan befolkningen fikk det i det nordligste Norge, blir omtalt som Litzafronten eller Ishavsfronten. Den tyske hærmakten hadde ment de lett kunne ta Murmansk og jernbanen herfra og slik hindre forsyningene som kom fra Storbritannia og USA til Den røde hær i kampen mot Tyskland. Det gikk ikke slik. Tusener og tusener av kjempende menn sto mot hverandre i over tre år få mil fra norskegrensen, et vanvidd i isødet. Kanskje er tallet på døde så høyt som 100 000. Forsyningslinjene, skipskonvoiene, til hver av de krigførende partene var det krigen handlet om. Hver av dem forsøkte med alle midler, fly med bomber og geværer, minelegging i havet og undervannsbåter å hindre motparten i å få forsyninger. Tyske tropper og deres mange festningsanlegg på finnmarskysten ble bombet, noe som gikk hardt ut over sivilbefolkningen som i årevis opplevde redsel for flyalarmer og bomber.

Tyskerne ble jaget ut av Finnmark (og fra Finland) samtidig med at ordren kom fra Hitler, den 28. oktober, om tvangsevakuering av befolkningen og den brente jords strategi. Omkring 45 000 ble fordrevet, Det finnes tusener av ulike detaljerte, dramatiske, kaotiske, fortvilte historier knyttet til transporten med alt som fantes av båter, flere tusen personer med den verste av alle transporter, i

bunnen av lasteskipene «Adolf Binder» og «Carl Arp». Tromsø fikk ei tid like mange flyktninger som innbyggere, om lag 10 000. En vanlig opplevelse var å ha sett sine hjem, uthus, fjøs og dyr påtent. Alt dette har blitt karakterisert som den største katastrofen i Norge siden svartedauden på 1300-tallet. Om lag 23 000 personer unndro seg evakueringen, deres skjebne denne vinteren er også en dramatisk saga.

Norske myndigheter ville ikke ha folk tilbake til landsdelen før gjenreisningen var kommet i gang. Det førte til det som er omtalt som den største sivile ulydighetsaksjonen i norsk historie. De aller fleste ville hjem, orket ikke å være flyktninger i eget land til tross for alle ødeleggelsene: 11 000 bolighus, med uthus og fjøs, 27 kirker og 140 forsamlingshus, hundrevis av bygninger for forretninger, industri, håndverk, fiskebruk, hoteller, administrasjon, skoler. Dertil kom ødelagte kaier, båter, fyrlykter og telefonstolper...

Drivkraften bak denne galenskapen var på den ene siden den «oppofrende» kampen mot kommunismen, på den andre siden den rasistiske oppfatningen nazismen så sterkt sto for; at det fantes overlegne og underlegne raser. Tyskerne hørte til den rasen som bl.a. russerne måtte underkaste seg. Hitler kjempet for livsrom for det tyske folk. Angrepet på Østfronten har historikeren Odd-Bjørn Fure karakterisert som den mest omfattende mordplan i verdenshistorier, der man kalkulerte med tap av 30 millioner mennesker. Massedrap av sivile regnet man med: For å skaffe jord, ressurser og utvidet livsrom for det tyske folk.

Randi Rønning Balsvik er professor emerita i historie ved Universitetet i Tromsø og IKFF-medlem. Artikkelen sto i Nordlys 25. oktober 2014.

IKFFs arbeid med internasjonale prosjekter

Av Liss Schanke

IKFFs humanitære prosjekter
IKFF er først og fremst en politisk organisasjon som baserer sitt arbeid på kunnskap og engasjement for undertrykte og utsatte grupper. Pengeinnsamling til mat og medisiner har ikke vært en del av vårt arbeid. Organisasjonen har i hovedsak forsøkt å påvirke politiske institusjoner til å ta sitt ansvar alvorlig. Likevel har IKFF og medlemmene engasjert seg i humanitært hjelpearbeid, spesielt i konfliktområder. I 1930-årene ble det samlet inn penger til barnehjem i Spania under borgerkrigen, og til barn i Finland under Vinterkrigen 1940. Etter annen verdenskrig ble det samlet inn penger til bolig for flyktninger i Østerrike.

Prosjekter etter TV-aksjonen 1989, «Kvinner i den tredje verden».

IKFF hadde tre prosjekter med støtte fra denne TV-aksjonen:

Daghjem i Lima i Peru

- Daghjemmet var et tilbud til fattige mødre som ellers måtte la småbarna være alene hjemme mens de var på arbeid; det ble drevet av medlemmer av WILPFs seksjon i Peru, LIMPAL. Etter noen år ble driften overtatt av kommunen.

Samfunnshus i Palau i Stillehavet

- «Grunnlovsforsvarerne», en frivillig organisasjon med mange aktive kvinner, har drevet aktivt informasjons- og holdningsarbeid blant befolkningen på Palau mot USAs «fagre løfter» og har talt Palaus sak både i FN og USAs kongress. Organisasjonen søkte TV-aksjonen om midler til et kulturhus, og IKFF tok med glede mot oppgaven som samarbeidsorganisasjon i Norge. Huset ble reist og virksomheten fikk et tryggere grunnlag. IKFF ba også den norske regjering ta Palaus situasjon opp i FN.

Kvinneresenter i Malaysia

- IKFF påtok seg ansvaret for et prosjekt i Penang i Malaysia, et opplæringssenter for kvinner i bl.a. søm og maskinskriving. Prosjektet

skulle bli økonomisk uavhengig gjennom produksjon og salg av en hårsjampo basert på dyrking av lokale urter. Prosjektet ble til dels motarbeidet av menn som ikke likte selvstendige kvinner, og IKFF kjenner ikke status for prosjektet i dag.

TV-aksjonsprosjektene 1989 krevde en form for kompetanse som IKFF hadde lite av. Flere av medlemmene gjorde likevel en stor innsats med å følge prosjektene både gjennom personlige besøk og gjennom korrespondanse og dokumenter, og skrev gode rapporter til NORAD og i vårt medlemsblad.

Prosjekter etter TV-aksjonen 1989

Diskusjonen om mulige nye internasjonale prosjekter i regi av IKFF startet i 2001. Etter TV-aksjonen 1989 var det inngått et formelt samarbeid mellom paraplyorganisasjonen FOKUS og Norad. Flere av IKFFs medlemmer hadde erfaring fra arbeid med Norad-finansierte prosjekter og så det som en mulighet til å støtte IKFFs søsterorganisasjoner i andre land – og samtidig styrke IKFF i Norge. Representanter for IKFF traff medlemmer fra de ulike seksjonene på internasjonale møter og utviklet felles prosjektsøknader.

Alle prosjektene var i land med konflikter og hadde felles fokus på

kvinnens situasjon i tråd med FN sikkerhetsrådsresolusjon 1325. De fikk støtte fra TV-aksjonen i 2005: «Mot vold mot kvinner».

Prosjekt for voksne kvinner i Libanon 2001-2008

- Prosjektet var et samarbeid med WILPFs seksjon i Libanon og fokuserte på utvikling av en fredskultur og styrking av kvinnens situasjon både økonomisk og politisk, særlig kvinner på landsbygda. Prosjektet førte til en styrking av WILPF Libanon i den perioden prosjektet varte, men møtte også store utfordringer, i form av væpnet konflikt i Libanon, interne konflikter i organisasjonen og uklar forståelse av forskjellen mellom fokus på resolusjon 1325 og tradisjonelt veldedig arbeid.

Prosjekt for unge kvinner i Libanon 2006-2008

- Prosjektet skulle være et prosjekt for og med unge kvinner, og ideen og initiativet til prosjektet kom etter at unge kvinner fra Norge og Libanon hadde deltatt sammen på Gertrude Baer-seminar i Genève i 2005. Prosjektet viste at de to seksjonene var villig til å satse på unge medlemmer og gi dem ansvar, noe mer i Norge enn i Libanon.

Prosjekt i Hviterussland 2006-2008

- Prosjektet fokuserte på anti-trafficking. Prosjektets målsetting var å bevisstgjøre jenter og kvinner for å forhindre og forebygge vold og menneskehandel ved å arrangere kurs og seminar, utdanne ledere og produsere undervisningsmateriell. De ansvarlige i Hviterussland var WILPF-gruppen innenfor organisasjonen «Barn av Tsjernobyl» Prosjektet førte til at WILPF Hviterussland kunne fortsette som medlem av WILPF. Deltakerne i prosjektet var enige

om at det hadde vært vellykket og at målene var oppnådd, selv om situasjonen i landet skapte betydelige problemer.

Prosjekt i Colombia 2006-2011

- Prosjektet i Colombia var rettet mot kvinner, internt fordrevne flyktninger i den femti år lange borgerkrigen i landet. Det fokuserte på økt makt og innflytelse gjennom selvhjelpsgrupper samt nasjonalt og internasjonalt nettverksarbeid og lobbyvirksomhet. Prosjektet ble drevet av LIMPAL, WILPFs seksjon i Colombia. Resultatet fra dette prosjektet var at flere hundre internt fordrevne kvinner har fått opplæring og kursing i menneskerettigheter, lederopplæring, og bidratt til økt bevissthet og felleskap mellom kvinnene. Effekten var ulik i de fire prosjektene. Det foreligger bare én ekstern evaluering av prosjektene. Den gjelder prosjektene i Libanon, IKFF er enig i evalueringens påstand om at de to prosjektene der førte til begrensede resultater, og til konflikter mellom medlemmene i Libanon, bl a i forbindelse med reiser til prosjektmøter i utlandet. Vi er tilbøyelig til å tro at det delvis skyldes den ekstremt vanskelige konteksten i Libanon, fordi det er svært vanskelig å få til resultater til et land i stadig konflikt. Den vanskelige konteksten var nok også medvirkende årsak til konflikter mellom medlemmene. I Hviterussland var situasjonen vanskeligere etter at prosjektleder var nødt til dra i eksil utenfor landet, men prosjektet ble likevel gjennomført etter planen. Organisasjonen «Barn av Tsjernobyl» er i dag forbudt i Hviterussland men kvinnegruppen fortsetter sitt arbeid i en organisasjon med nytt navn. Det bygges atomkraftverk i landet og det er viktig å få folk til å glemme Tsjernobyl. Det er diskutabelt om det eksisterte

en reell IKFF-seksjon i Belarus eller ikke.

Det mest vellykkede prosjektet har trolig vært prosjektet i Colombia. Prosjektet synes å ha hatt relativt gode resultater og synes heller ikke å ha ført til konflikt mellom medlemmene.

For IKFF i Norge bidro prosjektene til en rekruttering og aktivisering av personer som ikke tidligere hadde vært aktive i IKFF. Prosjektarbeidet ga også uten tvil verdifull arbeidserfaring for flere av de personene som var aktive i prosjektene, men det er usikkert hvilken verdi prosjektarbeidet hadde for IKFF som organisasjon.

Denne artikkelen er en kortversjon av en lengre artikkel som er skrevet som en del av IKFFs 100års-historie. Målsettingen med artikkelen er å gi en kortfattet oversikt over IKFFs arbeid med internasjonale prosjekter, både for generelt interesserte, men også for de som eventuelt kunne være interessert i å arbeide videre med stoffet.

Liss Schanke er medlem av IKFF og tidligere internasjonal visepresident i WILPF.

Har FNs politikk for fred og sikkerhet blitt mer kvinnevennlig?

Av Kari Nes

Bakgrunn

De siste årene har spørsmål om kring kvinners rettigheter og interesser i økende grad blitt en integrert del av FNs

sikkerhetspolitikk, noe WILPF og IKFF aktivt har bidratt til. Fundamentet for dette er Sikkerhetsrådsresolusjon (SR)1325 som ble vedtatt i 2000 og påfølgende resolusjoner. De handler ikke bare om hvordan kvinner kan beskyttes mot krigsrelaterte overgrep, men også om hvordan kvinner aktivt kan inkluderes i beslutningsprosesser omkring krig og fred. Denne endringen i måten å tilnærme seg sikkerhetspolitiske utfordringer på har skjedd bemerkelsesverdig raskt. For bare 15 år siden var det utenkelig for FNs sikkerhetsråd å diskutere internasjonal fred og sikkerhet i et kvinneperspektiv. Dette er en utvikling som er svært interessant, også for forskere, noe Torunn L. Tryggestad har grepet fatt i - og nå har fullført sin doktorgrad om. Men hun har arbeidet med denne typen spørsmål i lang tid, helt fra hun ble ansatt på NUPI (Norsk utenrikspolitisk institutt)

i 1995 og fattet interesse for et kjønnsperspektiv på krig og konflikt.

- Men da var det ikke lett å få forskningsmidler til slikt; det ble sett på som et hobbyprosjekt, noen kvinnegreier, sier Tryggestad. – Nå har det skjedd en stor endring når det gjelder anseelsen for kjønnsperspektiv i freds- og konfliktforskning. Fra 2006 har vi her på PRIO hatt en egen forskergruppe på området, en gruppe som nå består av Helga Hernes, Jenny K. Lorentzen, Inger Skjelsbæk, og meg selv.

Doktoravhandlingen

I sin doktoravhandling viser Torunn L. Tryggestad hvordan det som startet som en vagt formulert idé i dag har utviklet seg til det normative rammeverket 'Kvinner, fred og sikkerhet', et rammeverk med jevnt økende innflytelse på utformingen av så vel FNs sikkerhetspolitikk som sikkerhetspolitikken i regionale organisasjoner og på nasjonalt plan. Tryggestad viser hvordan fremveksten av dette rammeverket er et resultat av et tett samarbeid mellom tre grupper av aktører: et knippe av FNs medlemsland, enheter innenfor FN-systemet, og sist men ikke minst et transnasjonalt nettverk av kvinneorganisasjoner.

- WILPF har vært svært aktive for å få til dette rammeverket, men også det norske IKFF. Jeg ser WILPF stadig nevnt, og har

selv hatt stor glede av deres nettsted www.peacewomen.org for å få tilgang til informasjon, forteller Tryggestad. Dette er en kilde som har satt seg i miljøet som et sted å gå. I avhandlingen skriver hun om dette. – Jeg har forresten vært på flere IKFF-arrangement, sier forskeren, som kjenner organisasjonen godt.

- Våren/sommeren 2000 ble det startet en internasjonal felleskampanje, koordinert av The NGO Working Group on Women, Peace and Security, en paraplyorganisasjon for 16 organisasjoner, WILPF inkludert. Både paraplyorganisasjonen og de enkelte medlemsorganisasjonene individuelt drev aktiv lobbyvirksomhet og formulerte utkastet til resolusjonsteksten. Resolusjon 1325 hadde aldri blitt vedtatt hvis det ikke var for den aktive innsatsen til organisasjonene, det er jo helt klart, mener forskeren.

- Og så fikk de med seg medlemsland, og har siden arbeidet utrettelig for å implementere resolusjonene, fortsetter hun. - Jeg er ganske sikker på at hadde det ikke vært for organisasjonenes innsats som vaktbikkjer, så hadde resolusjon 1325 dødd ut. Det er jo det som gjerne skjer, at resolusjoner dør ut fordi ingen følger opp.

Det er knapt noen resolusjon som er så forankret i sivilsamfunnsmiljø

som 1325! Det er en sterk følelse av eierskap i freds- og kvinnebevegelsen, noe som er ganske uvanlig for sikkerhetsrådsresolusjoner. De blir ofte vedtatt litt avsondret fra det som skjer på bakkeplanet; med denne resolusjonene har det nærmest vært motsatt, sier Tryggestad.

Tryggestad ser i avhandlingen også på den rollen Norge har spilt som normentreprenør. Hun konkluderer med at 'Kvinner, fred og sikkerhet' er et normativt rammeverk som fortsatt er i utvikling, og som derfor også fortsatt vil være avhengig av normentreprenører innenfor alle de sentrale aktørgruppene for å 'feste seg'. 'Kvinner, fred og sikkerhet' er i dag akseptert som normativt rammeverk, og har fått innflytelse på utformingen av politikk innenfor rammene av FN. Men fortsatt gjenstår det mye med hensyn til gjennomføringen i praksis av en kvinnevennlig sikkerhetspolitikk.

Hva nå?

Hva ser forskeren som videre utfordringer?

- I år er det 15-årsjubileum for SR 1325. Det var den gangen i 2000 spennende og revolusjonerende at kvinners rolle i konfliktløsning og konfliktforebygging ble anerkjent, sier Tryggestad. Man beveget seg bort fra et fokus på kvinner primært som offer, og så heller på kvinner som viktige aktører. – Men de siste 5-6 åra har debatten om kvinner, fred og sikkerhet dreid seg mer mot kvinners behov for beskyttelse og kamp mot seksualisert vold. Er vi tilbake til å se på kvinner først og fremst som ofre? Innsats mot overgrep er det kanskje enklere å få bred tilslutning til på tvers av land enn å det å gå aktivt inn for kvinners deltakelse. Det siste er mye mer kontroversielt - deltakelsesdimensjonen har virkelig kommet i bakleksa. Omfattende voldtekt mot kvinner er naturligvis grusomt og må bekjempes, men det er vanskelig å oppnå dette

hvis en ikke samtidig får kvinner med i beslutningsfora.

- Det er økende bekymring i aktivist-miljøet for at resolusjonen – nettopp fordi den har fått mye oppmerksomhet – også kan misbrukes til å legitimere militær intervensjon, begrunnet i behovet for å beskytte kvinner. Afghanistan blir ofte trukket frem som eksempel på dette.

- Det jeg ser som interessant blant sivilsamfunnsorganisasjonene er en uenighet om hvordan en skal ta arbeidet videre. Mens WILPF m.fl. er opptatt av fredsaspektet, og er kritiske til hvordan for eksempel NATO nå integrerer SR 1325 i sitt arbeids, mener andre det er en selvfølge at også NATO gjøres best mulig i stand til også å implementere SRimplementere SR 1325.

- I anledning av 15-årsmarkeringen har UN Women tatt initiativ til en global studie av status for SR 1325. Denne studien gir mulighet til å sette slike spørsmål som nevnt ovenfor på dagsorden. Studien skal også ta opp nye utfordringer, slik som framveksten av terrorgrupper i Midtøsten og rollen til religiøst motiverte, konservative organisasjoner. Slike organisasjoner finnes også f.eks. i USA, og de arbeider for innflytelse i FN-systemet, på linje med WILPF og andre. Det blir spennende å se hva som kommer ut av denne globale studien, sier Tryggestad. Den skal presenteres i oktober når 15-årsjubileet for SR 1325 skal markeres med åpen debatt i FNs sikkerhetsråd. Behovet for at noen er vaktbikkjer og «normentreprenører», dvs. er villige til å gå foran og presse på, er tydeligvis minst like stort som før, både nasjonalt og internasjonalt.

FNs generalsekretær har nylig utnevnt Torunn Tryggestad som medlem av Advisory Group of the UN Peacebuilding Fund (PBF) ...

Gi fredsprisen til kvinneligaen!

Randi Rønning Balsvik stilte nylig spørsmålet Hvem skal få Nobels fredspris i 2015? i avisen Nordlys. Hun viser til Internasjonal kvinneliga for fred og frihet, som en verdig prisvinner i jubileumsåret. Balsvik beskriver IKFFs første kongress i Haag i 1915 og det verdigrunnlaget de utviklet som alternativ til «krigens bestialitet med nedslakting og voldtekter».

I artikkelen omtaler hun WILPFs og IKFFs arbeid for demokrati og kvinnesak gjennom hele perioden, fram til resolusjon 1325 som WILPF var en pådriver for. Av plasshensyn trykker vi ikke hele artikkelen i dette nummeret, men den legges ut på hjemmesiden. Kanskje andre IKFF-ere kan få den inn i sin egen lokalavis? WILPF er jo faktisk nominert til fredsprisen i år.

Takk til Randi Rønning Balsvik for et fint initiativ og en meget velskrevet artikkel.

Riving av Haldenreaktoren

Av Eva Fidjestøl

Då Institutt for energiteknikk (IFE) nettopp fekk ny konsesjon for å drive Halden-reaktoren vidare i seks nye år, sette Statens Strålevern strenge vilkår. Mellom anna kravde Strålevernet heilt nye planar for korleis reaktoren ein gong i framtida skal rivast. Å rive ein atomreaktor inneber riving av alle bygningar og fjerning, sortering, pakking og lagring av alt radioaktivt stoff frå anlegget. I følgje Strålevernet vil riving av Haldenreaktoren ta 12 år og koste ein milliard kroner, og det er uklart kven som skal betale.

Då meldinga om ny konsesjon kom var det lita interesse for det i media. Det same skjedde då næringsminister Monica Mæland tok imot to utgreiingar om handtering av det norske atomavfallet og rivning av atomanlegga våre, fredag 30. januar. I Norge har vi ein historisk arv med atomavfall å ta oss av. Forskingsreaktorane på Kjeller og i Halden har gitt oss 16,7 tonn med brukt atombrensel som ligg lagra på sju stader på

Kjeller og i Halden. Omkring 11 tonn av dette er ustabil og kan ikkje deponerast utan først å ha blitt reprosessert, blir det hevda. Likevel blir denne type brennstoff enno produsert på Kjeller. Det har i mange år gått føre seg ein prosess for å bestemme kva en skal gjere med dette. Det eine utvalet etter det andre, og rapport etter rapport har uttalt seg, men ingenting har skjedd.

Desse siste rapportene er laga av ei gruppe samansett av ekspertar på atomspørsmål frå Studsvik Nuclear AB, Westinghouse Electric Sweden AB og andre, og dei har brukt IAEA sine retningslinjer. Rapportane tek ikkje stilling til når dei norske atomanlegga skal stengast ned, eller kvar det norske atomavfallet bør lagras eller deponerast. Dei listar opp mange ulike alternativ, men har som første prioritet å sende alt det brukte atombrenselet til reprosessering i utlandet. Dersom reprosessering ikkje er akseptabelt for norske myndigheiter, må både det stabile og ustabile brukte brenselet

lagrast i Norge i eit lager som må overvakast i «uoverskuelig fremtid». Norske myndigheiter har jo i lag med miljøorganisasjonane i lang tid kjempa for å få stengt eit reprosesserings-anlegg i Sellafield, og då svenskane sende brukt atombrensel frå sin forskingsreaktor dit, protesterte Det norske miljøverndepartementet.

«Dette er kompliserte spørsmål som krever grundige faglige utredninger», sa næringsministeren og hevda at før Regjeringa tek stilling til desse rapportene må dei kvalitetssikrast av ekspertar. Og det betyr vel ein ny runde med utgreiingar og nye rapportar og nye ekspertar, medan åra går og haugen av avfall som må overvakast i «uoverskuelig fremtid» veks og veks.

Etat med ansvar for atomavfallslager

I Norge manglar vi både lager og deponi for det høg-radioaktive og langliva avfallet, og ein etat med ansvar for bygging og drift av atomavfallslager og riving av atomanlegg. Slik er det ikkje i Storbritannia. Der har Nuclear Decommissioning Authority (NDA) fått ansvaret for effektiv riving av 17 atomanlegg. Sjølv om desse anlegga er sivile i dag så vart mange av dei starta opp i stor hast like etter andre verdskrigen for å produsere atomvåpen så fort som mogeleg. Om Sellafield seier NDA at det er «vårt største og mest komplekse anlegg» med radioaktivt avfall av alle typar i mellomlager. Derfor har NDA siste året sett i gang ei omfattande ny geologisk gransking over heile landet for å finne ein stad som kan eigne seg til å bygge eit geologisk deponi i stabilt grunnfjell. Der må det radioaktive avfallet kunne ligge

trygt i mange hundretusen år. I Storbritannia ligg høg-radioaktivt avfall i mellomlager på meir enn 30 stader. Dersom alt går etter planen skal alt dette vere samla og forseгла i eit sikkert geologisk deponi om 100 år. Første problemet no blir å finne den staden og takle alle protestane og lokaliseringsdebattane som vil komme.

Mangel på kunnskap,

NDA etterlyser forskings- og utviklingsarbeid for denne typen opprydding. Dei etterlyser ein ny generasjon av ingeniørar, forskarar og økonomar med spesialkunnskap og talent for å leie denne industrien inn i framtida. Og dei kan love at desse fagfolka vil oppleve ein ekspanderande global marknad. NDA reknar med at dei neste 15 åra må 145 reaktorar, dei fleste i Europa, byggast ned.

Dette vil bli ein lang, komplisert og ressurskrevjande prosess.

Eksempelet Berkeley

NDA er godt i gang med riving av det første av 17 atomanlegg, som er Berkeley sørvest i England. Det er planlagt å vere ferdig i 2080. I 2014 blei dei siste av 15 store, overflødige kummar fjerna frå Berkeley og sendt til Studsvik i Sverige. Anlegga i Studsvik er leiande i verda på handsaming av radioaktivt avfall ved å redusere volumet, eller omdanne radioaktivt metall til reint metall. Kummane frå Berkeley, til saman 4000 tonn metall, vart reinsa og smelta om og sendt ut på verdsmarknaden som reint metall. Dette sparde meir enn 5500 m3 plass på Storbritannias deponi for låg-radioaktivt avfall, der desse tankane først var tenkt å skulle deponerast.

Og NDA proklamerer: «Vi er ansvarlege for effektiv opprydding av den historiske arven etter UKs atomprogram.» Eg kan ikkje la vere å stille spørsmålet: «Korleis kan eit menneske love noko slikt?» Ein ting er dei store kostnadane, alle tekniske problema og risiko for ulukker – men kva med desse nesten astronomiske tidsperspektiva?

Dei kvinnene som var aktive i WILPF på slutten 1950-talet tok eit klart standpunkt mot atomkraft og peikte på solenergi som framtidas energikjelde. Meiningane deira var fagleg funderte. Det uføre atomindustrien no har hamna i både økonomisk, teknisk og med omsyn til miljøet, viser kor rett dei hadde. Men som Ibsen sa det for omkring 150 år sidan: «Det ligger ingen sejrende Makt, i det at have rett»

Militarisering av FNs sikkerhetsråds-resolusjon 1325

Av Ellen Elster

I år er det 15 år siden FNs sikkerhetsråds resolusjon nummer 1325 om Kvinner, fred og sikkerhet ble vedtatt. Sikkerhetsrådet skal nå evaluere implementeringen av resolusjonen. Sanam N. Anderlini var med på å lage tek-

sten til FN-resolusjonen i 2000. Hun er leder av International Civil Society Action Network (ICAN) som arbeider med å styrke aktivismen blant organisasjoner som jobber for kvinners sivile og politiske rettigheter i krig. I slutten av januar var Sanam Anderlini på besøk i Norge og delte sine erfaringer og refleksjoner om resolusjonen i et arrangement av FOKUS og PRIO.

Anderlini var tydelig skuffet over resultatet av resolusjonen så langt, over statenes manglende engasjement og at de bruker resolusjonen til å fremme egne interesser. Riktignok skulle FNs fredsbevarende styrker bli mer kjønnsbevisste og ha et kjønnsperspektiv i sine operasjoner. Det

skulle handle om sikkerhet, også for kvinner. Det kunne innebære at kvinner kunne delta i fredsbevarende styrker. Hun viste til at året etter at resolusjonen ble vedtatt, kom angrepene mot tvillingtårnene i New York 11. september 2001. Dette har bidratt til en situasjon hvor resolusjonen blir brukt for å fremme militær effektivitet, og ikke som et fredsbevarende middel hvor kvinner bidrar til å løse dagens konflikter. I stedet har resolusjonen blitt et instrument for å få flere kvinner inn i det militære og sørge for at kriger ble mer varige. Torunn Tryggestad fra PRIO kommenterte Anderlinis innlegg. Hun understrekte at også hun var engstelig for militariseringen av resolusjonen. Hun mente

at Norge er en positiv kraft i implementeringen av resolusjonen, og også opptatt av fredsbevaring. Representanter fra fredsbevegelsen og humanitære organisasjoner satte spørsmålstegn ved denne forståelsen av Norges rolle. Samtidig ga de uttrykk for at de i liten grad er trukket med i Statens utarbeiding av handlingsplanen som skulle følge opp resolusjon 1325. Sikkerhetsrådet skal ha en global gjennomgang og evaluering. Men hva så? Anderlini

understrekte at mesteparten av kunnskapen eksisterer utenfor FN mens det hele skal skje gjennom FNs formelle institusjoner. - Vi trenger å lytte til kvinner fra de lokale miljøene og kvinner i konflikter. Vi må bidra til å styrke dem i situasjonene de står i. Mange steder kommer ikke kvinnene til orde. Vi må ikke glemme at kvinners deltakelse er en forutsetning for å oppnå varige fredsløsninger og forhindre voldelige konflikter. Vi trenger et nedenfra og opp-perspektiv, og

ikke en ovenfra og ned-kampanje som i dag, sa hun.

Anderlini syntes det hadde vært for mye snakk og for lite handling, og at kontakten med kvinner og kvinneorganisasjonene lokalt er for dårlig. Resolusjonen kom nedenfra og aktivitetene burde avspeile det. Hun var engstelig for at det i det videre arbeidet vil fortsette som i dag.

Nytt fra avdelingene

BERGEN:

Eva Lillefoss fra IKFF Bergen og Trine Eklund IKFF/Bestemødre for Fred hadde 8. januar 2015 møte med statssekretær Øystein Bø i forsvarsministerens møterom. Møtet varte litt over en time.

Eva takket for invitasjonen og orienterte om vår hensikt med møtet, å få en dialog om norsk sikkerhetspolitikk. Statssekretæren informerte oss om Norges aktuelle forhold til NATO. Han fremhevet vårt gode forhold til Russland og at verken Norge eller NATO har intensjoner om å gå inn med væpnet makt. Vi står fast sammen med NATO, noe Russland forstår og respekterer. Vår fasthet overfor Putin og gode forhold er

grunnen til at vi blant annet fikk framforhandlet en god kontrakt mht. Nordområdene.

Eva tok opp ISIL/IS og vårt militære nærvær der. Hun hevdet at å sende soldater til et krigsområde for å trene andre lands soldater er en krigshandling. Statssekretæren var ikke enig i dette. Norge har ingen intensjoner om å gå til krig eller foreta krigshandlinger i Irak. Vi er der for å støtte kurderne og Irak mot ISIL, og vi godtar USAs bombing som del av koalisjonen for å støtte og hjelpe kurderne. At bomber/droner også dreper sivile, beklager alle.

Fredsdepartement og freds-skapende tiltak. Eva begrunnet forslaget om opprettelse av et

fredsdepartement. Trine presiserte behovet for mer penger til freds-skapende tiltak.

Statssekretæren ville vite hva vi mente med et fredsdepartement, hvilken funksjon de skulle ha og hva det ville innebære. hva skulle det innebære – hvilken funksjon? Vi nevnte fredskultur som motsetning til forsvarskultur, dialog, ikkevold etc.

Møtet ble avsluttet med en diskusjon om militærutgiftene og det nye trusselbildet vi står overfor, blant annet med terroren i Paris 7/1. Vi framholdt at FN trenger ressurser for å hankses med dagens trusler – bare 20 % av verdens militære budsjett kunne hjelpe til å bremse katastrofene som

Fra Hedmark/Oppland. Eli Hammer Eide, Ellen Graff Jensen.

vi vet kommer!

La oss få mer balanse mellom forsvarstiltak/militært forbruk og fredsskapende tiltak/ fredsbygging – en 50/50 løsning mht. økonomi og ressurser forøvrig - og de unge lyttet.

Møtet varte litt over en time. Et oppfølgingsbrev fra oss til departementet er lagt ut på www.ikff.no

HEDMARK/OPPLAND:

12.februar hadde avdeling Hedmark- Oppland sitt årsmøte etterfulgt av et åpent møte på Høgskolen i Hedmark, Hamar. På bildet ser vi til høyre leder Eli Hammer Eide som tok gjenvalg, og til venstre medlem Ellen Graff Jensen. Ellen holdt et interessant og gripende foredrag om virksomheten

i stiftelsen 'YES Kilimanjaro', som hun leder. Hun fortalte og viste bilder fra landsbyutvikling og tiltak for mennesker med særskilte behov i Tanzania.

SANDNES:

Avdelingen er inne i en aktiv periode i dette jubileumsåret.

I januar og februar har de hatt en lesesirkel om konflikthåndtering og fredsbygging, på grunnlag av Folkehøgskolebevegelsens globale fredsskole og Norges Fredslag. I mars starter de et filmprosjekt i samarbeid med lærere, elever og foreldre i 4B på Lura skole. Det knyttes til Marthas «Kunst og Fred» prosjekt i Sandnes grunnskoler. Filmkamera går under åpningen av barnekunst-

utstillingen «Kunst og Fred» 11. mars 2015. Når Sandnes kommunale revygruppe presenterer GAME OF TRONES i Sandnes kulturhus 12. og 13. mars 2015 vil barnekunstutstillingen bli et synlig IKFF-innspill i bibliotekets foaje.

I mai forbereder avdelingen seg til Johan Galtungs prosjektbesøk 26.05. **I juni** har de vel fortjent sommeravslutning.

Lise Meitner

Av Eva Fidjestøl

I serien Kampen om tungtvannet som gikk på norsk TV vinteren 2015 møtte vi mange av de største forskerne innen teoretisk fysikk fra mellomkrigstiden, men den forskeren som oppdaget, og først beskrev kjernefisjon ble ikke nevnt. Grunnen til det er nok at hun var kvinne. Dessuten var hun jøde og levde som flyktning etter 1938. Lise Meitner opplevde at en mann fikk Nobelprisen for den oppdagelsen hun gjorde. Vi i IKFF har lyst å ære henne for at hun protesterte mot å bruke kunnskapen i fysikk til å lage atomvåpen. Veldig få av hennes mannlige kollegaer på den tiden delte hennes syn.

Lise Meitner ble født i Wien i 1878, som den tredje av åtte barn i en jødisk familie. Hun studerte fysikk ved universitetet i Wien, tok doktorgrad i 1906 og reiste til Berlin for å forske sammen med kjemikeren Otto Hahn. Disse to studerte det nye fenomenet radioaktivitet og arbeidet sammen i 30 år. I 1918 oppdaget de grunnstoffet protactinium. I 1938 måtte Meitner

flykte til Sverige. Hun fortsatte forskningen i Stockholm, men fikk lite støtte på grunn av at hun var kvinne. Sammen med nevøen Otto Frisch, som bodde i Danmark som flyktning, publiserte hun det første vitenskapelige arbeid om «nuclear fission» i februar 1939. Hun var den første som ga den teoretiske forklaringen på fisjonsprosessen. Dette ble lagt merke til av fysikere i alle land og snart kom det nye artikler om dette. Einstein skrev med en gang brev til President

Franklin D. Roosevelt, noe som førte til realiseringen av Manhattan-prosjektet. Meitner ble invitert til å slutte seg til gruppen som arbeidet med å utvikle atomfisjonsbomben, men sa nei. Hun håpet helt til slutt at dette prosjektet skulle vise seg å være umulig å få til. Etter et kort notat om fisjonsfragmenter forsket hun ikke mer på kjernefisjon. Fra 1947 var hun med i den svenske atomenergiforskningen.

Meitner var glad i bøker og musikk og likte å reise, stiftet aldri egen familie, men hadde en «livskamerat» i mange år. Hun ble etter hvert pasifist, men vi vet ikke om hun ble med i IKFF.

I 1946 besøkte hun Washington. Etter 22 år i Sverige flyttet Meitner i 1960 til Cambridge i England der hun døde i 1992. I 1944 fikk Otto Hahn Nobelprisen i kjemi for sin forskning på fisjon. Meitner ble ignorert som både kvinne, jøde og flyktning, selv om alle i forskningsmiljøet visste at det var hun som først hadde oppdaget kjernefisjon. Dette ble delvis rettet opp i 1966 da Meitner, Hahn og Strassman sammen fikk den amerikanske Enrico Fermi prisen. Grunnstoff nummer 109 har fått navnet Meitnerium (Mt) etter Lise Meitner, for å ære henne.

Gerd Grønvold Saue 85 år

Gerd Grønvold Saue har «mange strenger på sin lyre». Journalist, forfatter, salmedikter, norsk og internasjonal fredsaktivist. Og – heldigvis – IKFF-medlem. Hun har skrevet om pionerer som Bertha von Suttner (Fredsfulen), Jane Addams (Elsket og foraktet), begge aktuelle nå i hundreårsmarkeringen for første verdenskrig og starten på WILPF. Fredsarbeideren Gerd Grønvold Saue har vært sty-

releder i Norges fredsråd og vise-president i IPB (Det internasjonale fredsbyrå). Hun har også engasjert seg i arbeiderbevegelsen. Som salmedikter er hun representert med hele ni salmer i den nye Salmeboka. Til et tidligere jubileum i IKFF har Gerd Grønvold laget en flott prolog: «Reisen har begynt», som vi gjengir deler av i dette nummeret av fred og frihet. Gratulerer med dagen! MHR

Nordisk IKFF - samarbeid

Av Mari Holmboe Ruge

Skandinavisk og nordisk kontakt og samarbeid har vært en sentral del av vår virksomhet helt fra starten i 1915. Kontaktnettet fra stemmerettskampen og kvinnesaksarbeid ble videreført til IKFF-arbeidet. På vei til Haag-kongressen møttes de skandinaviske delegatene for å diskutere programmet, og ble enige om «en fælles optræden i en del saker».

I krigsårene 1915-18 var det regelmessig kontakt mellom de tre gruppene, og flere felles møter, i Oslo, København, Stockholm og Gøteborg. «I samarbeide med Sverige og Danmark søkte den norske gruppe under krigen fremforalt å støtte de forskjellige aksjoner som blev foretatt for å formå de nøytrale lands regjeringer til å tilby sin megling mellom de krigførende.»

Brev til regjeringene

I november 1916 var det nordisk IKFF-møte i Stockholm. Der var også to medlemmer fra Finland med, selv om en finsk seksjon ikke var etablert ennå. Møtet vedtok å opprette en felles skandinavisk gruppe for å:

- samle kvinnene i de skandinaviske landene til fredsarbeid på grunnlag av programmet fra kvinnekongressen i Haag
- opprettholde det internasjonale samarbeidet
- forberede skandinavisk deltakelse i den kommende kvinnekongressen etter fredsslutningen
- opptre samlet når det anses fornuftig

Hver nasjonal seksjon skulle oppnevne en nordisk kontaktperson. Det skulle holdes møter med talere fra nordiske land, og det ble lagt vekt på særlig å nå "de bildede kvinnorna". Den nordiske seksjonen så aldri dagens lys. Men den tette kontakten har holdt seg gjennom hele vår historie, til glede både for nordisk IKFF-arbeid og for det internasjonale arbeidet gjennom WILPF.

Den politiske hovedsaken for møtet var å påvirke de skandinaviske regjeringene til å begynne planleggingen av et "nationernas förbund". I et brev til regjeringene, undertegnet av alle styremedlemmer i de nordiske seksjonene sier de at tiden er inne til å sette slike tanker ut i livet. De ber om at det settes i gang en "teoretisk, vetenskaplig utredning av de närmare förutsättningarna för åstadkommandet av et sådant förbund jämte en ingående undersökning av de praktiske svårigheterna vid dess förverkligande just nu skulle kunna bli et värdefullt bidrag till lösningen av detta invecklade problem".

... "Särskilt de skandinaviske länderna, av vilka Sverige och Norge ju på fredligt vis löst den allvarliga konflikten 1905, borde med kraft och övertygelse kunna framträda när det gäller att finna medlen för internationella tvistefrågor avgörande utan vapenmakt."

I konklusjonen ber de om at det etableres en skandinavisk kommisjon med denne oppgaven. De har antakelig også sendt et brev til Nobelkomiteen om å engasjere seg i dette. Avslagsbrevet fra No-

belkomiteen er datert 10. desember, uten begrunnelse.

Nordiske møter, felles kurs og konferanser ble holdt regelmessig i mellomkrigstiden, med en spesielt hektisk virksomhet de siste årene før annen verdenskrig, da mange fredsarbeidere fremdeles forsøkte å få i stand meglingsforsøk fra nøytrale land. Etter krigen ble møtene gjenopptatt, det første var i Sverige allerede juli 1945.

Nordisk radioaften

Et spesielt tiltak var den "nordiske radioaften" den internasjonale fredsdagen 18. mai 1926, med foredrag og musikk. «Spenningen for hvordan aftenen vilde forløpe var stor både innen Kringkastingen og hos gruppenes styrer, da det var første gang en slik overføring mellom landene blev foretatt. Fra norsk side talte Fridtjof Nansen. De andre talere var undervisningsminister Nina Bang fra Danmark og borgermester Carl Lindhagen fra Sverige. Aftenen blev meget vellykket og styret fikk flere takkeskrivelser fra lyttere som også anmodet om å få foredragene trykt. Med talernes samtykke lot styret dem trykke i en liten brosjyre, "Fred", som blev sendt gruppens medlemmer og solgt til interesserte».

Nordisk kongressrapport

Etter WILPF-kongressen i Sydney i 1989 laget de nordiske seksjonene et felles nummer av fred og frihet som rapport fra kongressen. Et tettere samarbeid om medlemsbladene for å spare penger og ressurser ble diskutert på nor-

diske møter de neste årene. Etter personsifter bl.a. i den norske redaksjonen ble saken ikke fulgt opp.

Fra skandinavisk til nordisk

Samarbeidet ble reelt nordisk da Finland kom med i WILPF i 1926. Den svenske seksjon fikk som særlig oppgave fra kongressen i 1919 å holde kontakt med dem

og få dem med i det nordiske samarbeidet. I årsberetningene fra den svenske seksjon utover i 1920-årene er slike kontaktmøter nevnt flere ganger. I Island har vi dessverre aldri fått noen seksjon av IKFF. Aktive kvinner der har hatt mange oppgaver og arenaer å ta seg av, og lite ledig kapasitet til å bygge nye organisasjoner.

Litteratur

Mari H Ruge (red), Norsk gruppe av IKFF 1915-1940. Et forsøk på internasjonalt samarbeid, 2. utgave 2015.

Emily Arnesen (red), For retfærdig og varig fred. Kvindernes internationale kongres i Haag 1915, Beretning fra den norske komité, nytt opptrykk 2015

Fred og frihet, nordisk nummer november 1989

Nordisk WILPF/IKFF møte 30.1-1.2.2015

Møtet ble holdt i Villa Salin i Helsingfors. Villa Salin har en interessant historie. Ida Salin var en framgangsrik forretningskvinne i Helsingfors i første halvdel av forrige århundre. Hun testamenterte sin store sommervilla til Finlands Kvinneunion, som leier den ut til andre kvinneorganisasjoner, bl.a. WILPF Finland. Villa Salin har soveplasser, kjøkken, stuer og møterom og ligger idyllisk til ved fjorden utenfor Helsingfors.

Alle de nordiske seksjonene var representert av leder og/eller IB representant. Fra Norge møtte Margrethe Tingstad og Edel Havin Beukes. Dessuten deltok Mari Holmboe Ruge, Anne Margrete Halvorsen og Elisabeth Kristiansen. Hovedsaken på dette møtet var forberedelser til WILPF-kongressen i Haag 22-25 april 2015

og den store internasjonale jubileumskonferansen der 27-29. april. En av WILPFs visepresidenter. Kerstin Grebäck, var til stede og orienterte om arbeidet med jubileumsmarkeringene, både for kongressen og konferansen.

Margrethe Tingstad, leder for den norske seksjonen, er eneste nordiske kandidat til en plass i hovedstyret. Hun har i et par år ledet arbeidet i en komité som har sett på organisasjonsspørsmål i WILPF. Se også «Nytt fra Geneve».

Andre saker.

Seksjonene fortalte om hva de hadde jobbet med siste året og om den politiske situasjonen i eget land. Vi ble enige om å fortsette samarbeidet på felles områder som bl.a. forholdet til NATO, opprustningen i nordområdene, militære

øvelser og kvinners deltagelse i styre og stell fra arbeidet med Sikkerhetsrådsresolusjon 1325 fra år 2000.

Mari Holmboe Ruge orienterte om nordisk IKFF-samarbeid som har vært aktivt helt fra starten i 1915. (Se egen artikkel i dette nummeret.) Vi diskuterte også mulighetene for å få økonomisk støtte til fellesprosjekter bl.a. fra Nordisk Råd.

Neste gang blir det nordisk møte i Sverige, tidspunkt og sted er ikke bestemt ennå.

Det er alltid en glede og inspirasjon å treffe andre IKFF /WILPF-folk på nordiske møter. Møtene er åpne for medlemmer, så neste gang bør flere nytte muligheten til å delta.

Edel Havin Beukes

Nytt fra Hardangerakademiet

Av Kari Hartveit

Hardangerakademiet for fred, utvikling og miljø ligger nå lysende plassert i Jonatunet i Jondal med utsikt til fjord og fjell. Og Jondal er den vakre og modige bygd ved fjorden med nærmest tilgang til Folgefonna. Akademiet utvikler seg stadig, og interessen er formidabel. Mennesker med et stort spekter av kunnskap og interesser ønsker her å bidra til en forandring i verden. Nå er der kontinuerlig dugnadsarbeid i Jonatunet, for bygningen som tidligere har inneholdt både tuberkulosesanatorium og psykiatrisk sykehus blir gjort i stand til nytt bruk: Arbeid med fred og helbredelse for vår klode. Her kommer foredragssal og filmsal,

spisesal og soverom, utstillinger og kjøkkenvirksomhet. Bad blir fornyet, det snekres og ordnes, farger kommer til og huset får etter hvert ny sjel. Og fremtidsfrø skal spire både inne og ute. 31.juli til 2.august holdes det årlige Sommersymposiet i Jondal, for første gang i eget hus. I tillegg til viktige foredrag blir det høytidelig åpning av selve Hardangerakademiet og Jonatunet. Under symposiet skal IKFFs 100 år med fredsarbeid markeres, med hele to ledere på talerstolen. To verdenskjente fredsforskere kommer også med svært aktuelle tema i sekken. Her blir filmfremvisning og workshops, sang og musikk.

Hardangerakademiet presenterer allerede sitt første årskurs i fred, utvikling og miljø. Det er basert på helgeseminarer med nytenkning og allsidige innfallsvinkler. Målet er å utvikle både en helhetlig forståelse og en kreativ evne for å skape positiv forandring i verden. Kurset er i samarbeid med spennende forskere og foredragsholdere i historie, samfunnsfag, økologi og klima, landbruk, arkitektur, økonomi og filosofi i tillegg til kunstnere på flere arenaer. Se www.hardangerakademiet.no for påmelding og info om Sommersymposiet og Årskurset som starter i høst.

IKFF og Nobelinstituttet

Av Mari Holmboe Ruge

Vår organisasjon er nærmest unfanget og født i Nobelinstituttet, og hadde alle sine landsmøter der til for noen få tiår siden. Senere har vi fått bruke den vakre Nobelsalen til store anledninger, som

nordiske møter og markering av runde jubileer. IKFF har dessuten hele tiden hatt et aktivt forhold til Nobelinstituttet som institusjon, og til Nobelkomiteen.

I **mars 1915** fikk Norsk kvinnesaksforening – kanskje også andre - innbydelse fra hollandske kvinner om å delta i en fredskongress av krigførende og nøytrale lands kvinner. **29. mars** var det et møte i Universitetets gamle festsal, for å redegjøre for «kvinnenes fredsbestrebelser her hjemme og i utlandet».

Møtet var sammenkalt av Norske

kvinnens nasjonalråd og Norske kvinners fredsforbund og vedtok en uttalelse til støtte for en slik kongress. På denne bakgrunn begynte en serie møter i april og mai i Nobelsalen.

7. april ble det konstituert et arbeidsutvalg for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag. Dr. Philos Emily Arnesen ble valgt til formann.

16. april ble arbeidsutvalget omgjort til Komiteen for tilslutning til Kvindernes Internationale Kongres i Haag. Møtet valgte også delegater til kongressen og

fastsatte mandatet for delegatene.

19. april var det et offentlig møte i Nobelsalen, for å møte Rosika Schwimmer fra Ungarn og noen amerikanske delegater på vei til kongressen. Utenriksminister Ihlen og «flere fremstående politikere» deltok i møtet og i den «festlige sammenkomst om aftenen i Grand hotell».

12. mai møttes delegatene og komiteen i Nobelsalen til foreløpig rapportering. De vedtok å videreføre Komiteen ... som «det nødvendige sentrum» for å arbeide for kongressvedtaket om en ny kvinnekongress når fredsforhandlingene en gang skulle holdes. Det tok som vi vet nesten 5 år før det ble en realitet.

18. mai var det åpent møte i Nobelsalen der delegatene refererte og delte sine inntrykk fra kongressen. Forsamlingen sluttet seg til et fredsmanifest som ble lest opp.

25. september møttes de igjen i Nobelsalen for å fastsette komiteens videre oppgaver. I mange årtier senere holdt Kvinneligaen sine landsmøter der.

Søknader om midler

Med vekslende hell har IKFF søkt Nobelinstituttet om midler til informasjon om fredsarbeid. Tilskudd til en bok med 16 forelesninger på Universitetet om krig og fred i 1916 ble avslått. Forelesningene ble holdt av Arnold Ræstad og Mikael Lie, som begge var knyttet til Nobelinstituttet. I 1916 fikk de nordiske seksjonene avslag på en søknad om midler til å utrede forutsetningene for et Nasjonenes Forbund, som Haag-kongressen hadde gått inn for.

I 1919 søkte IKFF Nobelinstituttet to ganger om et bidrag på kr. 100.000 av Særfondet som var bygd opp fordi Nobelprisen ikke ble utdelt i krigsårene 1914 – 1916 og 1918. Midlene skulle brukes til

å etablere et «internasjonalt oppdragelse og undervisningsråd med det formål å fremme fredstanken hos ungdommen». I begrunnelsen for forslaget ligger mange av prinsippene for UNESCO. Forslaget fikk bred støtte fra pedagoger og «50 kjente norske menn og kvinner». Et slikt organ ble altså ikke realisert, men forslaget ble videreført til Folkeforbundet av Kristine Bonnevie. FN opprettet som kjent UNESCO noen tiår senere.

Men i 1926 fikk IKFF 1.000 kr fra Nobelinstituttet til et kurs for skolefolk om Folkeforbundet. Det ble til et nordisk kurs over 4 dager, med over 50 tilreisende og mange lokale deltakere. Åpningsmøtet 4. januar 1928 var i Nobelsalen, med utenriksminister Lykke og Fridtjof Nansen som talere. Så de 1.000 kronene ble godt brukt. Men søknaden om å støtte til en trykt rapport av foredragene ble aldri besvart.

Høsten 1939, etter krigsutbruddet, søkte IKFF Nobelkomiteen om støtte fra Særfondet. «Aldri har verden trengt opplysning og veiledning i spørsmålet fred eller krig i så høy grad som nå. ... En fredsforening har i denne tiden plikt til å være mest mulig aktiv, men vi er sterkt hemmet av mangel på midler.» Avslaget er datert 30. november.

Kommentarer til Fredsprisen

To av IKFFs stiftere har fått fredsprisen: Jane Addams i 1931 og Emily Greene Balch i 1946. IKFF har hele tiden fulgt nøye med på Nobelkomiteens arbeid, arbeidet for nominasjon av kandidater, og kommentert tildelingene. I 1945 kritiserte de tildelingen til Røde Kors med spørsmålet «hva har Røde Kors gjort for å avskaffe krigens system?»

Debatten om Nobelkomiteens sammensetning er ikke ny. I 1939

skrev vårt landsstyremedlem Ursula Jordfald i Dagbladet: «Er Nobelkomiteen bare for menn?» I artikkelen spør hun bl.a.: «hvilke retningslinjer går Stortinget etter når det velger nye medlemmer til komiteen? En skulle ha lov til å vente ... at angjeldende var i besittelse av noen av de betingelser som testator fastsetter, dvs. at de selv hadde tatt del i fredsarbeidet.» Første kvinne i Nobelkomiteen ble Aase Lionæs, oppnevnt i 1949.

WILPF har vært nominert flere ganger i 1950-årene, men altså uten å vinne helt fram. Arkivet er stengt for innsyn i 50 år etter komiteens vedtak, men vi vet fra annet hold at WILPF også har vært nominert i tiden etter 1960. I 2013 ble WILPF nominert både av norske parlamentarikere og av International Peace Bureau. Før utdelingen i 2015 er WILPF også nominert fra flere hold. Resultatet kommer i oktober i år.

IKFF har også hatt nytte av Nobelinstituttet på andre områder. Allerede i 1915 fikk de hjelp av Nobelinstituttets bibliotekar til å sette opp en litteraturliste for studiesirkler om fredsarbeid. Biblioteket har vi hatt nytte av også mange ganger senere. De utgavene av fred og frihet som vi ikke selv hadde, kunne vi få kopier av fra Nobelinstituttet, som hadde oppbevart dem i hele perioden.

IKFF kan altså se tilbake på 100 års samliv med Nobels «hjem» i Oslo. Det følte riktig å invitere til lansering av Ingunn Nordervals bok Nobelkomiteen og kvinnene i Nobelsalen i januar 2015.

IKFF INTERNASJONAL KVINNELIGA FOR FRED OG FRIHET
Norsk seksjon av WILPF
WOMEN'S INTERNATIONAL LEAGUE FOR PEACE AND FREEDOM

Forsvarsminister Ine Marie Eriksen Søreide
Forsvarsdepartementet
Postboks 8126 Dep
0032 OSLO

STANS BRUK AV VÅPEN OG AMMUNISJON MED UTARMET URAN i KRIGEN MOT IS (Islamic State)
Internasjonalt Kvinneliga for Fred og Frihet, IKFF, har lenge arbeidet for et forbud mot våpen og ammunisjon med utarmet uran (DU). Organisasjonen deltar aktivt i International Coalition to Ban Uranium Weapons, ICBUW som har 160 medlemsorganisasjoner i 33 land.

IKFF er svært bekymret for at USA igjen vil bruke våpen og ammunisjon med DU. Vi vil med dette gjøre Forsvarsdepartementet oppmerksom på en uttalelse fra den pensjonerte britiske generalen Sir Hugh Beach, som 9.januar uttalte seg svært kritisk mot at USA igjen bruker DU-ammunisjon i krigen mot IS/ISIL i Syria og Irak. Se vedlagt artikkel.

Beach ber Storbritannia overtale USA til å ikke bruke våpen med DU i operasjoner mot IS, da dette vil kunne gi en propagandaseier for IS/ISIL. Han viser til utplasseringen av amerikanske A10 bombefly i Irak, som trolig bærer DU-ammunisjon.

Situasjonen i Irak er fortsatt alvorlig og uavklart etter at USA og Storbritannia brukte store mengder DU-ammunisjon i Gulfkrigen i 1991 og Irakkkrigen fra 2003. Iraks myndigheter har gjentatte ganger henvendt seg til verdenssamfunnet v/ FNs generalforsamling, for å få hjelp til undersøkelser, merking og dekontaminering av radioaktivt og kjemisk forurensende områder etter krigen. Et brev fra den irakiske kvinneministeren til FN høsten 2009 viste til høye forekomster av medfødte misdannelser, alvorlige krefttyper og leukemi, spesielt hos barn. Hun la også vekt på den langvarige skaden på miljøet. (se vedlegg 2)

I august 2014 i forkant av FNs generalforsamling tok Irak til orde for et globalt forbud mot bruken av våpen og ammunisjon med utarmet uran.

Resolusjonen Effects of the use of armaments and ammunition containing depleted uranium, tok til orde for føre var prinsippet og ble vedtatt av 150 medlemsland i FNs generalforsamling høsten 2014, mot stemmene til 4 land: Storbritannia, USA, Frankrike og England.

Resolusjonen ber land som har brukt DU-ammunisjon i krigføring om å oppgi hvor det er brukt. Medlemsland som har mulighet til det, oppfordres til å assistere landene som er angrepet med DU-ammunisjon med å identifisere og sikre de kontaminerte områdene.

IKFF mener det er svært alvorlig at USA på nytt påroper seg retten til å bruke våpen med utarmet uran "dersom det er nødvendig", mot FNs generalforsamlings råd. Vi ber om at Forsvarsdepartementet oppfordrer vår Natoallierte USA og eventuelle andre land i koalisjonen mot IS til å forholde seg til føre var prinsippet og avstå fra all bruk av våpen og ammunisjon med utarmet uran.

Vi vil sette pris på å bli underrettet om videre utvikling i denne saken.

Med vennlig hilsen
IKFF, avdeling Bergen

Åse Møller-Hansen Susanne Urban Marie Tjelta
Styremedlemmer, IKFF avdeling Bergen

3 vedlegg:

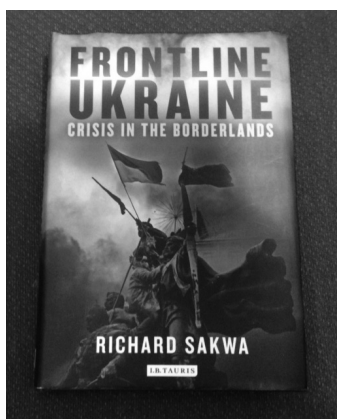
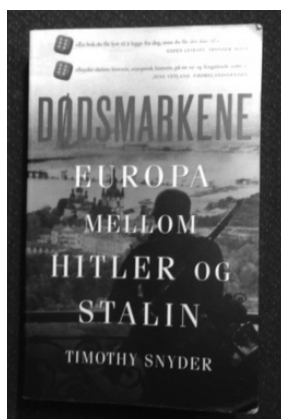
Artikkel fra Politics.co.uk 9.jan 2014

Brev fra irakisk kvinneminister til FNs generalforsamling 12.okt 2009

Uranvåpenresolusjon 2014 FNs generalforsamling

To bøker om Ukraina

Av Eva Fidjestøl

Timothy Snyder: Dødsmarkene. Europa mellom Hitler og Stalin, Gyldendal Norsk Forlag, 2012

Richard Sakwa: Frontline Ukraina. Crisis in the borderlands, I. B. Tauris, London 2015

Midt i Europa, midt i det tjuende århundre, myrdet det nazistiske og det sovjetiske regimet rundt fjorten millioner mennesker. Området der alle ofrene døde, dødsmarkene, strekker seg fra det sentrale Polen til det vestlige Russland gjennom Ukraina, Hviterussland og de baltiske stater. I tidsrommet 1933-1945 ble alle disse menneskene ofre for en

morderisk politikk. Rundt halvparten av alle soldatene som døde i andre verdenskrig døde også her på dødsmerkene, men ingen av de fjorten millionene som ble myrdet var soldater i aktiv tjeneste. De fleste var kvinner, barn og gamle. I Ukraina lot Stalin 3 millioner mennesker dø av sult noen måneder i 1933. I Dødsmarkene forteller den anerkjente historikeren Timothy Snyder den fulle historien om disse grufulle hendelsene slik det aldri har blitt fortalt før. På en ny og original måte viser han sammenhengen mellom Hitlers holocaust og Stalins terror. Dette er et viktig kapittel i Ukrainas moderne historie og en av forutsetningene for å forstå det som hender i dag.

Richard Sakwa er professor i russisk og europeisk politikk ved Kent University og har skrevet mange bøker om dagens Russ-

land og russisk politikk. I boka Frontline Ukraina tar han for seg den aktuelle krisen i Ukraina som har tvunget et land, som historisk er delt mellom øst og vest, til å velge mellom en nærmere kontakt med Europa eller å styrke sine historiske bånd til Russland. Krisen er både en indre krise mellom folkegrupper, språk og kulturer, og en ytre mellom nasjoner og allianser. Ukraina er et land med store naturressurser, men er preget av politisk vanstyre gjennom lang tid. Dette landområde midt i Europa er attraktivt både på grunn av ressurser og strategisk beliggenhet. Sakwa frykter at denne konflikten vil føre til delerlinjer gjennom Europa som under den kalde krigen. Dette er langt fra uunngåelig, hevder han, men det krever et skifte fra politisk trussel og maktkamp til diplomati og dialog.

Begge disse bøkene er viktige for å forstå litt mer av bakgrunnen for det vi daglig får servert i mediene.

Maktens kvinner

Torild Skard, Universitetsforlaget 2010.

For snart 5 år siden presenterte Torild Skard sitt storverk med oversikt over mer enn 70 kvinner som er eller har vært statsledere 1960-2010 i land verden over. I tillegg til biografiske oversikter har Skard analysert strukturelle og politiske faktorer som har påvirket disse kvinnenenes vei mot toppen og deres muligheter og begrensninger til å fungere i sine posisjoner.

En engelsk utgave, oversatt av Torild Skard selv, er nylig kommet ut. Den norske utgaven er heldigvis fremdeles å få. Denne boken på over 500 sider er en rik kilde for kunnskap om politikk og historie i alle verdensdeler. Les den og bli klok! MHR

Nobels fredspris: Nedlatende kvinnesyn

I 2010 var det mulig å få innsyn i Nobelkomiteens interne dokumenter fra 1901 til 1960.. Bertha von Suttner sto sentralt i opprettelsen av Nobels fredspris, og kvinner spilte en framtrædende rolle i det organiserte fredsarbeidet i hele det 20. århundre. Men fram til 1960 var det bare tre kvinner som fikk prisen.

Ingunn Norderval har etterprøvd synet på kvinnene i boka Nobelkomiteen og kvinnene 1901-1960 (IKFF, 2015). Hun er statsviter med doktorgrad fra USA og har vært en pioner i forskningen om

kvinner og politikk i tillegg til å delta aktivt i kvinne- og fredsbevegelsen så vel nasjonalt som internasjonalt. Hun har også vært partipolitisk engasjert i Arbeiderpartiet. Med en slik bakgrunn er boka både artig og tankevekkende: faktisk solid samtidig som den gir levende glimt av personer og tenkning.

Nobels fredspris ble opprettet før kvinner fikk stemmerett. I perioden 1901-1960 kom det inn over 1000 forslag til prisvinnere. Bare 36 var kvinner. Hvordan ble de vurdert, undres Norderval, når ikke mer enn tre gikk til topps? 16 ganger unnlot Nobelkomiteen å dele ut fredsprisen til tross for at det var meget kvalifiserte kvinner blant de nominerte. Det var også påfallende hvor mange ganger de to første kvinnelige prisvinnerne (Bertha von Suttner og Jane Addams) ble nominert før de endelig fikk prisen, og to av de tre kvinnelige prisvinnerne fra 1901-1960 måtte dele prisen med en mann.

«Et ganske nedlatende kvinnesyn» bemerker Norderval til flere bedømmelser av kvinnene. Det er også tydelig at kvinnene ikke vurderes på egne premisser, for hva de har oppnådd på sine områder, men blir målt med kriterier fra mennenes verden. Fortolkningen av Nobels testamente kan her være problematisk, påpeker Norderval. I følge Nobel skal fredsprisen gå til den som har gjort mest for brorskap mellom verdens folk, for å avskaffe eller redusere stående armeer og for

å bidra til fredsarbeid gjennom fredskongresser. Som statsmenn, politikere og organisasjonsledere var det menn som vanligvis var i offentlighetens lys og oppnådde den «kjendisstatus» som ofte skulle til for å få ytterligere ære og forfremmelse. Kvinnenes arena, det humanitære og sosiale arbeid, og forsvar for menneskerettighetene var skjøvet til bakgrunnen.

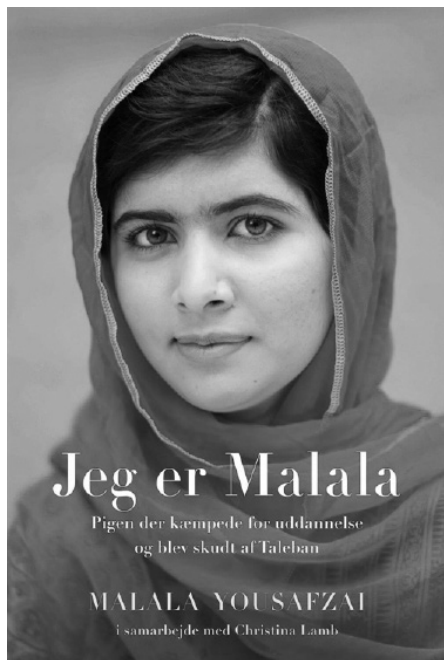
Etter 1960 kom flere kvinner med i Nobelkomiteen og fra 2000 til 2014 hadde de faktisk flertall. Fra og med 1976 fikk i alt tretten kvinner fredsprisen og Norderval påpeker at Nobelkomiteen la økende vekt på et «utvidet fredsbegrep» slik at fredsprisen gikk til mange som ikke kjempet aktivt for fred og nedrustning, men bidro til å fjerne konfliktskapende faktorer som sult og nød, manglende respekt for menneskerettigheter og likestilling. Dette er imidlertid blitt sterkt kritisert av fredsaktivisten og juristen Fredrik Heffermehl.

Torild Skard

Torild Skard har vært FN-direktør og lagtingspresident. Hun er nå kvinneforsker og aktivist.

Boka Nobelkomiteen og kvinnene kan bestilles fra IKFFs kontor eller kjøpes i Nobelsentrets bokhandel. Pris 248 kr.

Jeg er Malala

Nobels fredspris i 2014 gikk som kjent til 17 år gamle Malala Yuosafzai fra Pakistan, og til Kailash Satyarthi fra New Delhi, som er 34 år eldre, og vel kjent for sitt arbeide for å stoppe barnearbeid i India. «Når hele verden er stille, blir selv en stemme mektig» sier Malala.

«Årets fredsprisvinnere er viktige entreprenører for en fredskultur», skriver «fred og frihet» på lederplass i nr. 4, 2014. «IKFF vil gjerne være med å hedre årets fredsprisvinnere med den beundring og respekt som de har fortjent som fredsbyggere, og ikke minst skal vi legge vår stemme til i en alt

for stille verden». Når den gamle fredsorganisasjonen allikevel gir uttrykk for en viss kritisk holdning, så er kritikken rettet mot Nobelkomiteen: «IKFF mener fortsatt at Nobelkomiteen, i en tid som preges av kriger og mer økt militær spenning enn på lenge, burde ha brukt sitt mandat til å styrke de krefter som arbeider direkte mot militarismen».

Modige unge Malala har latt sin stemme høre i hele verden. «Jeg er Malala» er tittelen på boka hun har skrevet, sammen med journalisten Christina Lamb. Malala mottok Nobels fredspris for sin innsats for å gi jenter skole- og utdanningsrettigheter. I boka får vi en grundig innføring i hennes kamp for å nå sitt mål, og vi får første hånds kjennskap til Pakistans og muslimenes historie slik unge Malala har opplevd det. Dessuten får vi litt kjennskap til hvordan hun, som medlem av en folkegruppe i grenselandet mot India, ble «omplantet» til Pakistan. Selv vokste Malala opp i en heim med full støtte fra sine foreldre til å utvikle sine enestående evner. Faren var lærer og opprettet egen skole, der både jenter og gutter var velkomne som elever.

Som vi vet, førte tiltaket til at ekstreme grupper dukket opp. Og forfølgelsen av Malala toppet seg med et skudd mot hodet, som nære på hadde kostet henne livet. Malala kjempet seg gjennom lidelsene og fortsatte sine studier i USA. Fredsprisen vil gi henne

styrke til å fortsette sin misjon.

Etter å ha lest Malalas bok, sitter jeg igjen med mange tanker i hodet. Boka gav meg opplysninger jeg ikke hadde før. Den er fortalt i et enkelt språk, slik 17 år gamle Malala fremstår i sin offisielle opptreden. Boka er lærerik også sett fra vestlig synspunkt. Kanskje vi burde revurdere vår egen opptreden også? Vi burde kanskje vise like høy respekt for andre folkeslags hellige profeter som vi viser våre egne hellige profeter?

Vi i Vesten, kunnskapsrike, opplyste og såkalt «siviliserte mennesker», preget av rikdom og velferd, burde kanskje være mer opptatt av å dele vår velstand med folk som lever hver dag med sulden og mangel på kunnskap? Tenk om vi hadde gjort som Malala, brukt våre evner, vilje og kraft til å opprette skoler og gi både jenter og gutter menneskeretten til utdanning? Tenk om vi hadde brukt noen av de milliarder dollar som NATO bruker til våpen og bombing av land og folk, til å følge Malalas budskap? Hvor mange skoler kunne det blitt da? Og hvordan ville Østen sett på oss i Vesten om vi ble kjent for å opprette skoler, i stedet for å droppe droner og siste nytt av våpen (i våpenutvikling) over dem? Kunnskap og utvikling må bli alternativet!

Johanne Skog Gripsrud, æresmedlem i IKFF og medlem av Miljøpartiet de grønne.

Dronekrig:

Prisbelønt norsk dokumentar om droner

Droner er et samlebegrep for fjernstyrte, ubemannede fartøyer. "Drone" er en dokumentar om konsekvensen av CIAs hemmelige dronekrig. Filmen følger mennesker på bakken i Pakistan som lever under dronene og unge dronepiloter som dreper fra andre siden av verden gjennom joysticks i USA. Denne norskproduserte og kinoaktuelle dokumentarfilmen er tildelt filmfredsprisen «Cinema for Peace Award», som ble delt ut under filmfestivalen i Berlin. Regissør er Tonje Hessen Schei. Dette er den første norske filmen som har fått denne prisen. «Drone» vant også prisen for beste

norske dokumentar og Menneskerettighetsprisen på Bergen Internasjonale Film Festival i høst. Filmen vant også Den norske fredsfilmprisen på Tromsø filmfestival i begynnelsen av januar og er foreløpig solgt til ti land. Nylig ble utdrag fra filmen vist på nettsidene til den engelske avisen "The Guardian".

– Dette er en fantastisk mulighet til å få dronetematikken på dagsordenen. Slik jeg ser det, er droner den viktigste utfordringen vi står overfor i dag, sier regissør Tonje Hessen Schei til NRK. Filmen kommer på norske kinoer fra 27. februar.

Droner:

- Et samlebegrep for fjernstyrte, ubemannede fartøyer.
- Det finnes både sivile og militære droner.
- Militære droner brukes til å samle etterretning og til å avfyre våpen.
- Droner i krigføring er i sterk vekst.
- I krigen i Irak vokste antallet droner fra rundt 200 stykker i 2002, til 3200 i 2007.
- En av de mest kjente militære dronene er «predator», en drone som bærer og bruker Hellfire- missiler.

Kilder: Flimmer Film; NRK; Ny tid

Internasjonale nyheter

Regjeringskonferansen om atomvåpen i Wien i desember 2014

Etter at den norske regjeringen inviterte representanter fra regjeringer, diplomati, FN-organisasjoner og det sivile samfunn til en konferanse i Oslo i mars 2013 for å få til en faktabasert diskusjon om humanitære konsekvenser ved bruk av atomvåpen, har dette blitt fulgt opp av to oppfølgings-konferanser i Nayarit, Mexico i februar og i Wien i desember 2014. Etter Wien kom den østerrikske regjeringen med en uttalelse, The Pledge, der landet erklærer at de vil jobbe for å «stigmatisere, forby og eliminere» alle atomvåpen. Dette kan bli et viktig politisk verktøy å bruke i den videre prosessen. ICAN arrangerte store NGO-konferanser parallelt med regjeringskonferansene. IKFF hadde representant på begge konferansene i Wien. Utenriksminister Børge Brende uttalte desverre etter Wien-konferansen at tiden ikke er inne for å arbeide for en konvensjon som forbyr atomvåpen. www.icanw.no www.icanw.no

Kvinner og konflikten i Syria

Den 9. februar skrev Madeleine Rees på WILPF sin webside en artikkel om kvinnene og konflikten i Syria: «WILPF har vært opptatt av kvinneperspektivet på den syriske konflikten i to år gjennom å samarbeide med lokale partnere og seksjoner og bringe kvinner som arbeider for kvinners menneskerettigheter sammen. Vi kjenner til det viktige arbeidet kvinnene gjør og den rollen de spiller i mange ulike sammenhenger. De er ikke passive offer.

Rapporten til den uavhengige undersøkelseskommissjonen om Syria (COI) gir et annet inntrykk av kvinnene sin rolle. For å forstå

dette ga WILPF to dyktige studenter ved Universitetet i Genève i oppgave å utføre en språkanalyse av COI-rapporten. Resultatet var sjokkerende. COI refererer nesten bare til kvinner som offer for seksuell vold. Alle dokumenter både fra FNs Menneskerettighetskomite (HRC) og COI beskriver kvinner som passive deltakere. Menn er sjelden beskrevet som en gruppe, men har mange og viktige identiteter som sivile (som om kvinner ikke er sivile), stridende, medisinsk personell eller journalister.

Å forandre den måten vi bruker språket på vil ha en virkning som går dypere enn selve ordene. Vi må registrere de ulike måtene konflikten rammer både menn og kvinner, og bevege oss bort fra bilde av kvinner som passive offer for seksuell vold, mot mer komplekse syn på dem som agenter for endring». Les mer om dette her: www.wilpfinternational.org www.wilpfinternational.org

Nyhetsbrev fra RCW:

I e-post-nyhetsbrevet sist desember oppsummerer Reaching Critical Will (RCW) arbeidet i året som gikk: «2014 har vært et nytt travelt og spennende år for RCW. Vi har arbeidet sammen med mange organisasjoner og regjeringer for å passe på at humanitære perspektiver dominerer arbeidet med nedrustning. Gjennom denne måten å arbeide på har vi sett ett land støtte en konvensjon mot atomvåpen og regner med at mange flere vil følge etter. Vi har sett at bruk av eksplosive våpen i befolkede områder har blitt fordømt over hele verden og at stater planlegger å gå til aksjon. Vi har sett økende bekymring over bruken av bevæpnede droner og utviklingen av autonome våpensystem. Vi stopper ikke nå. Vi har store planer for 2015 om atomvåpen, eksplosive våpen, autonome våpen, droner, ATT (Arms Trade Treaty), håndvåpen, krig i verdensrommet og mye mer». I nyhetsbrevet for januar 2015 skriver RCW om eksplosive

våpen i et kvinneperspektiv. 30 januar var det et åpent møte i Sikkerhetsrådet om beskyttelse av sivile i væpnede konflikter. Fokuset var på kvinner, fred og sikkerhet. WILPF brukte anledningen til å trekke fram sin egen rapport fra i fjor, «Women and Explosive Weapons», og en aktivist, ei kvinne fra Somalia, holdt for første gang en NGO-appell i Sikkerhetsrådet. Hun hadde førstehånds kjennskap til det hun snakket om og ga en god utgreiing om hvorfor dette var viktig. Les mer: [HYPERLINK "mailto:info@reachingcriticalwill.org" info@reachingcriticalwill.org](mailto:info@reachingcriticalwill.org)

Peacewomen

Den 18. februar lanserte WILPF en ny og utvidet utgave av nettsiden: www.peacewomen.org www.peacewomen.org Denne nettsiden er veldig viktig for det arbeidet WILPF utfører på temaet Kvinner, fred og sikkerhet. Det er også et verktøy for oss alle i dette arbeidet. WILPF sentralt oppfordrer alle nasjonale seksjoner til å dele den informasjonen vi finner på den nye nettsiden med våre nettverk. De ønsker også tilbakemeldinger om hvordan siden virker.

Som mange vet kan vi i oktober 2015 markere 15 års dagen til Sikkerhetsrådsresolusjon 1325. Det er opprettet plass på nettsiden med stadige oppdateringer om dette. www.peacewomen.org/security-council/2015HLR www.peacewomen.org/security-council/2015HLR

WILPF ønsker å høre hva vi gjør i de nasjonale seksjonene med tanke på markeringen i oktober. Vi blir bedt om å kontakte politikere våre for å få temaet Kvinner, fred og sikkerhet på dagsorden. Det vil komme mer stoff om dette i tiden fremover, så følg med på den nye nettsiden.

E.F.

Nytt om Haag

Nesten all oppmerksomhet samler seg nå om vårens store begivenhet: 100-årsmarkeringen i Haag 22-29. april. Den faller i to deler: Kongressen og konferansen.

Kongressen 22-25 april er for delegater fra de nasjonale seksjonene. Den skal holdes i Fredspalasset i Haag, der den første kongressen ble holdt i 1915. Kongressen er WILPFs «generalforsamling». Den møtes hvert 3. eller 4 år, og behandler bl.a. : valg av nytt hovedstyre (ExCom), arbeidsprogram og budsjett for de neste tre år. Denne gangen skal kongressen også sluttbehandle et «Manifest», et prinsippgrunnlag for arbeidet i årene framover. Det har lenge pågått et arbeid med oppdatering av WILPFs konstitusjon, men det er delte meninger om den skal behandles på denne kongressen eller neste gang. De nordiske seksjonene

ønsker at gjeldende konstitusjon skal vare til 2018 kongressen, fordi en del saker trenger mere tid. WILPFs kongresser er åpne også for medlemmene, men plasshensyn i møtesalen gjør at det må settes et «tak» på antall deltakere denne gangen.

Konferansen 27-29 april er åpen for alle. Det skal bl.a. være tre store plenums møter med meget kjente talere, og mange parallelle seminarer å velge mellom. Det blir også en stor jubileumsutstilling om WILPF i 100 år. De nordiske seksjonene har investert i en felles stand som møteplass for nordiske deltakere. Elisabeth Kristiansen koordinerer arbeidet med dette.

I tillegg til WILPF-arrangementene skal mange internasjonale organisasjoner ha egne seminarer og møter under konferansen. Følg med på hjemmesidene: www.womenstopwar.org/. De oppdateres jevnlig.

Lørdag 25. april skal det avdukes en statue av nederlandske Aletta Jacobs, som tok initiativet til kongressen i Haag. Søndag 26. april blir det organisert fellesturer rundt i Nederland.

Parallelt med jubileumsforberedelsene er WILPF engasjert i dagens viktige saker. I februar var de medarrangør for en konferanse i Istanbul av syriske og irakiske kvinneaktivister. Se www.wilpfinternational.org

Opptrykk av IKFF historie

Et forsøk på Internasjonal samarbeid er beretningen om IKFFs arbeid i Norge 1915-1940. Opprinnelig ment som et jubileumsskrift for de første 25 årene, men gjemt for tyskernes forfølgelse av politiske organisasjoner. Siden glemt i mange år til den ble trykt opp i til 80-årsmarkeringen i 1995. Den nye utgaven har også biografiske opplysninger om IKFFs medlemmer og sympatisører i mellomkrigstiden. Det er særlig verdifullt fordi medlemslistene ble ødelagt i 1940, av sikkerhetsgrunner.

Heftet og rapporten fra Haag 1915 koster 50 kr pluss porto, og kan bestilles fra IKFFs kontor. Du kan samtidig bestille vårt «jubileums-handlenett» med IKFF-logo, også til 50 kr.

Lokalavdelinger og kontaktpersoner

OSLO/AKERSHUS

Storgata 11
0155 Oslo
Norway
Tlf: 93089644

ikff@ikff.no
www.ikff.no
Org. nr. 9837 94 815
Konto: 0531.50.27057

Kontoransvarlig

Elisabeth Kristiansen
Tlf: 93089644

Bergen

Susanne Urban
susanne@urbanrabbe.no

Oslo og Akershus

Elisabeth Kristiansen
epost: ikff@ikff.no
Tlf: 93089644

Sandnes

Wivi Sigmundsen
wivisigmundsen@hotmail.com

Hedmark / Oppland

Eli Hammer Eide
eliheide@online.no
Tlf: 93645176

Stavanger

Hanne Kjersti Knutsen
hannekk@invivo.no
Tlf: 92224940

Troms

Hermien Stoop Prestbakmo
hprestbakmo@gmail.com
Tlf: 95465017

AVSENDER:

IKFF

Storgata 11
0155 Oslo

Reisen har begynt

I sytti år har Kvinneligaen
for Fred og Frihet talt
forut for sin tid, alltid forut,
ti år før Hitler kom til makten
krevde de ham utvist
deres krav ble hånet
og tidd i hjel
slik kvinners ord så ofte er blitt
men reisen har begynt

Inn i fremtiden så de
Kvinneligaens pionerer
og fanebærerene som fulgte
kvinnene med visjonene
truet av våpen og vanvidd
har Ligaen ropt sine varsku
mot krig og vold
igjen og igjen
reisen har begynt

Gerd Grønvold Saue
